

Антимонопольний комітет України

РІШЕННЯ

адміністративної колегії Івано-Франківського обласного
територіального відділення

17.07.2017 р.

№ 16

Справа № 15/П-2017

м. Івано-Франківськ

Про припинення порушення
законодавства про захист економічної
конкуренції та накладення штрафу

Адміністративна колегія Івано-Франківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, розглянувши матеріали справи № 15/П-2017, розпочатої за виявленими в діях Калуського коледжу економіки, права та інформаційних технологій (вул. Молодіжна, 7, м. Калуш, 77300, ідентифікаційний код 02214656; далі – Відповідач, Калуський коледж) ознаками порушення, передбаченого пунктом 1 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (далі – Справа), та подання другого відділу досліджень і розслідувань від 06.07.2017 № 107 про попередні висновки у Справі,

ВСТАНОВИЛА:

Справу розпочато розпорядженням адміністративної колегії Івано-Франківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 13 травня 2017 року № 17, за результатами дослідження ринку платних освітніх послуг з підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст».

Розглядом Справи встановлено.

Калуський коледж є структурним відокремленим підрозділом Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу та в частині здійснення фінансово-господарської діяльності має право вести самостійний баланс, реєстраційні рахунки в органах державної служби, здійснювати оперативний, бухгалтерський і фінансовий облік своєї діяльності. Ідентифікаційний код – 39303706, код за КВЕД - 85.42 Вища освіта (основний).

Відповідач надає платні освітні послуги з підготовки студентів і в розумінні абзацу 12 статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання.

Діяльність у сфері надання платних освітніх послуг регулюють наступні нормативно-правові акти:

Закон України "Про вищу освіту" (від 01.07.2014 №1556-VII);

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 № 978 «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 796 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»;

Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758 «Про затвердження порядків надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами» та ін.

За результатами дослідження становища Відповідача на ринку платних освітніх послуг, проведеного відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 року № 49-р та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за № 317/6605 (зі змінами), далі – Методика, територіальним відділенням встановлено.

Об'єктами аналізу для проведення дослідження обрано вищі навчальні заклади, у тому числі Калуський коледж, які надають платні освітні послуги з підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст».

Відповідно до статті 1 Закону України «Про вищу освіту»:

вищий навчальний заклад (ВНЗ) - окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Вищий навчальний заклад утворюється у формі державної, комунальної, приватної установи і працює на засадах неприбутковості. (стаття 27 Закону «Про вищу освіту»).

Відповідно до частини 5 статті 18 Закону України «Про освіту» діяльність навчального закладу розпочинається за наявності ліцензії на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням послуг для одержання освіти і підготовкою фахівців різних рівнів кваліфікації.

Вищий навчальний заклад має право видавати документ про вищу освіту державного зразка тільки з акредитованого напрямку (спеціальності). Напрямок (спеціальність) вважається акредитованим, якщо рівень підготовки за цим напрямком (за спеціальністю) відповідає державним вимогам.

Товарні межі ринку. Відповідно до ст.1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ринок товару (товарний ринок) - сфера обороту товару, на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція.

Товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 796 затверджено «Перелік платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності».

Частиною першою цієї постанови передбачено, що до платних послуг у сфері освітньої діяльності, зокрема, належить підготовка понад державне замовлення в межах

ліцензійного обсягу відповідно до договорів, укладених з фізичними та юридичними особами, студентів та курсантів невійськових вищих навчальних закладів цивільної авіації, морського та річкового флоту (далі - студенти, курсанти), аспірантів і докторантів (пункт 1).

Інших платних освітніх послуг Відповідач не надає.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про вищу освіту»:

вища освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

галузь знань - основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка;

спеціальність - складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266. До Переліку входять 26 галузей знань, таких як: освіта, культура і мистецтво, гуманітарні науки, право, інформаційні технології, охорона здоров'я, сфера обслуговування тощо. Кожна галузь знань поділена на спеціальності. До прикладу, у галузі знань «право» передбачено здобуття освіти за двома спеціальностями – право, міжнародне право, у галузі «інформаційні технології» - інженерія програмного забезпечення, комп'ютерні науки та інформаційні технології, комп'ютерна інженерія, системний аналіз, кібербезпека.

Положенням про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.1990 № 65, встановлено п'ять освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти – кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр.

Для кожного рівня встановлено свої освітньо-кваліфікаційні характеристики та нормативний термін навчання.

Частиною 2 розділу II Положення передбачено, що: молодший спеціаліст - це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув загальнокультурну підготовку, спеціальні уміння та знання, має певний досвід їх застосування для вирішення типових професійних завдань, які передбачені для відповідних посад, у певній галузі народного господарства.

Платні послуги з підготовки студентів за ОКР «кваліфікований робітник», «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр» не є взаємозамінними, оскільки відрізняються освітньо-кваліфікаційними характеристиками (ступенями освіти), умовами використання (фахівці, які здобули вищий ступінь освіти, мають більше можливостей реалізувати себе у професійній діяльності), терміном навчання, наявністю суттєвої різниці в цінах, неможливістю запропонувати нові послуги на заміну існуючим.

Виходячи з зазначеного, *товарними межами ринку є платні освітні послуги з підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст», у розрізі галузей знань (спеціальностей), далі – Платні освітні послуги.*

Територіальні межі ринку. Відповідно до п. 6.1 Методики, визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів, товарної групи), є неможливим або недоцільним.

У ході дослідження *територіальними межами ринку Платних освітніх послуг визначено Івано-Франківську область.*

При цьому, зокрема, враховано, що споживачами даних послуг є в більшості випадків, особи, які мають базову (неповну) загальну середню освіту, а це неповнолітні підлітки 15-річного віку, яких їхні батьки направляють на навчання до ВНЗ, що найближче розташований до місця проживання, з урахуванням можливості вибору потрібної галузі знань та спеціалізації. Крім того, навчання у ВНЗ, які значно віддалені від місця проживання, зумовлює додаткові фінансові витрати на забезпечення умов проживання та проїзд.

Часові межі ринку. Відповідно до пункту 7.1 Методики, часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило – рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями і споживачами утворює ринок товару зі сталою структурою.

У ході дослідження територіальним відділенням охоплено період діяльності учасників ринку в 2014-2016 рр.

З урахуванням зазначеного, *часовими межами ринку є 2014, 2015 та 2016 роки.*

Визначення становища суб'єкта господарювання на ринку. Калуський коледж здійснює підготовку студентів у наступних галузях знань та напрямках підготовки:

- «управління та адміністрування» (код 07) – «фінанси, банківська справа та страхування», «менеджмент»;
- «інформаційні технології» (код 12) – «комп'ютерна інженерія»;
- «право» (код 08) – «право».

В 2014-2015 н.р. на платну денну форму навчання до Калуського коледжу вступила 31 особа, в 2015-2016 н.р. – 38 осіб, у 2016-2017 н.р. – 16 осіб.

Обсяг коштів, отриманих від Платних освітніх послуг, був наступним: 2014 рік – 330768 грн.; 2015 рік – 586155 грн.; 2016 рік – 326845 гривень.

Конкурентами Відповідача за напрямом підготовки «комп'ютерна інженерія» є Калуський політехнічний коледж, Галицька академія та Івано-Франківський фінансово-комерційний кооперативний коледж ім. С. Граната; за напрямком «фінанси, банківська справа та страхування» - Івано-Франківський коледж Львівського національного аграрного університету, Івано-Франківський фінансово-комерційний кооперативний коледж ім. С. Граната, Галицька академія та Івано-Франківський коледж університету права ім. Короля Д. Галицького; за напрямком «менеджмент» - Івано-Франківський коледж Львівського національного аграрного університету.

Враховуючи обсяги наданих послуг кожного з учасників ринку, частка Відповідача на ринку Платних освітніх послуг за напрямком підготовки «комп'ютерна інженерія» становила: у 2014-2015 н.р. – 18,8%, у 2015-2016 н.р. – 36,7%, у 2016-2017 н.р. – 10%; за напрямком підготовки «менеджмент» - у 2014-2015 н.р. – 22,7%, у 2015-2016 н.р. – 42,9%, у 2016-2017 н.р. – 50%.

Визначення потенційних конкурентів. Відповідно до п.9.1 Методики, потенційними конкурентами вважаються такі суб'єкти господарювання:

які мають матеріально-технічну базу, кадри, технології тощо, але з різних причин не реалізують ці можливості;

які виготовляють товари (товарні групи), що складають товарні межі ринку, але не реалізують їх на відповідному ринку;

нові суб'єкти господарювання, які можуть вступити на ринок.

З урахуванням зазначеного, потенційними конкурентами Калуського коледжу на ринку Платних освітніх послуг за напрямками «комп'ютерна інженерія» та «фінанси, банківська справа та страхування» є Надвірнянський коледж Національного транспортного університету та Коломийський політехнічний коледж.

Для вступу нових суб'єктів на ринок існують наступні бар'єри:

- адміністративні обмеження – надання Платних освітніх послуг є ліцензійним видом діяльності;
- економічні та організаційні обмеження – для початку діяльності нового ВНЗ необхідні значні фінансові, людські та матеріальні ресурси.

Частиною п'ятою статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та пп.10.2.2 Методики передбачено, що становище кожного з кількох суб'єктів господарювання вважається монопольним, якщо сукупна частка не більше ніж трьох суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 50 відсотків.

Виходячи з наведеного, Відповідач спільно з Калуським політехнічним коледжем та Івано-Франківським фінансово-комерційним кооперативним коледжем ім. С. Граната на ринку Платних освітніх послуг з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» за напрямком підготовки «комп'ютерна інженерія» та спільно з Івано-Франківським коледжем Львівського національного аграрного університету за напрямком підготовки «менеджмент» є суб'єктом господарювання, що займав монопольне становище в 2014-2016 рр. у територіальних межах Івано-Франківської області з сукупною часткою понад 50 відсотків.

Динаміка вартості одного року платного навчання студентів у Коледжі є наступною:

Спеціальність (напрямок підготовки)	Вартість одного року навчання, грн.		
	2014-2015 н. р.	2015-2016 н. р.	2016-2017 н. р.
«фінанси, банківська справа та страхування»	5700	5700	5700
«менеджмент»	4800	5500	5500
«комп'ютерна інженерія»	5220	5700	6000
«право»	6480	7020	7500

Обсяг коштів, отриманих від Платних освітніх послуг, склав: за 2014-2015 н.р. – 206721 грн.; за 2015-2016 н.р. – 586155 грн.; за 2016-2017 н.р. – 326845 грн.

Наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758 врегульовано Порядок надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами (далі – Порядок надання послуг, Порядок).

Калуський коледж надав розрахунки вартості навчання одного студента, з аналізу яких встановлено.

У вартість Платних освітніх послуг включено наступні витрати: заробітна плата з нарахуваннями, які займають питому частку; витрати на придбання товарів і послуг; видатки на відрядження; оплата комунальних послуг та енергоносіїв; дослідження розробки, окремі заходи реалізації державних програм та видатки капітального характеру.

З аналізу матеріалів вбачається, що Відповідачем до калькуляції розміру плати за навчання студентів, затверджених 20.01.2016 року, включено нарахування на заробітну плату – єдиний соціальний внесок у розмірі 36,3%, а згідно з п.5 ст.8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-17 зі

змiнами та доповненнями в редакції Закону [№ 909-VIII від 24.12.2015](#), з 01.01.2016 року ставка єдиного соціального внеску встановлена на рівні 22%, тобто є меншою від застосованої у розрахунок на 14,3%, що свiдчить про завищення вартості послуг.

Порядком надання послуг передбачено, що до складу витрат з підготовки студентів навчальні заклади мають право включати капітальні видатки. Пунктом 2.6 Порядку визначено, що ці витрати не можуть перевищувати 10 відсотків у межах вартості платної освітньої послуги.

Однак, у калькуляціях розміру плати за навчання Відповідачем включено видатки капітального характеру, які перевищують встановлений Порядком граничний розмір, зокрема:

- у 2015-2016 н.р. відсоток витрат становив 13,3%-23%;
- у 2016-2017 н.р. – 12,8% - 20,4%.

Таким чином, розрахунок вартості платних освітніх послуг з підготовки студентів у Калуському коледжі здійснений без належного економічного обґрунтування та з порушенням вимог Порядку надання послуг.

Пунктом першим частини другої статті 13 закону України «Про захист економічної конкуренції» передбачено, що встановлення таких цін реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку, є зловживанням суб'єктом господарювання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, та згідно з статтею 50 цього Закону кваліфікується як порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Дії Калуського коледжу економіки, права та інформаційних технологій, які полягають у встановленні необґрунтованої вартості платних освітніх послуг, що не відповідає вимогам Порядку надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758, є порушенням, передбаченим пунктом 2 статті 50, пунктом 1 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку надання платних освітніх послуг, шляхом встановлення таких цін, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на цьому ринку.

В ході розгляду Справи Відповідачем здійснено економічно обґрунтовані розрахунки витрат на надання платних освітніх послуг для абітурієнтів вступної кампанії 2017 року, з урахуванням вимог Порядку надання послуг (копії відповідних матеріалів додано до Справи).

На виконання пункту 26 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правил розгляду справ), затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року за №5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за №90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року за №169-р) (зі змінами), листом від 07.07.2017 № 04-07/187 Калуському коледжу надіслано копію подання від 06.07.2017 № 107 про попередні висновки у Справі.

Ознайомившись зі змістом подання, Відповідач визнав, що в його діях містились порушення чинного законодавства, погодився з висновками, викладеними у поданні, та зазначив, що зауваження ним враховані (лист від 13.07.2017 № 93). У майбутній діяльності зобов'язався чітко дотримуватись законодавства про захист економічної конкуренції та не

допускати вчинення порушень. При визначенні розміру штрафу Калуський коледж просив урахувати наступне.

Як свідчить аналіз останніх років діяльності, під впливом демографічної кризи існує тенденція до зменшення кількості студентів, у тому числі за контрактною формою навчання. При цьому, витрати на підготовку студентів постійно зростають, зокрема внаслідок збільшення тарифних сіток заробітної плати (посадових окладів) викладачів та інших працівників, зростання тарифів на паливо та енергоносії, комунальні послуги та інші види витрат, які необхідні для забезпечення функціонування коледжу.

У зв'язку з цим, оскільки розрахунки вартості навчання проводяться в середині поточного року, а зміни у фінансовій сфері відбуваються як правило, з початку наступного року, передбачити точний розмір витрат, який необхідний для надання послуг, досить складно.

Також, Калуський коледж просив урахувати скрутне фінансове становище навчального закладу, та те, що порушення до прийняття рішення припинено.

Розмір доходу Відповідача від реалізації продукції (надання послуг), пов'язаний з вчиненням порушення, склав 149,015 тис. гривень.

При визначенні розміру штрафу враховано:

- порушення вчинено вперше;
- припинення Відповідачем порушення до прийняття рішення у Справі;
- скрутне фінансове становище.

Враховуючи вищенаведене, керуючись статтями 12, 12¹, 14 Закону України "Про Антимонопольний комітет України", статтями 48 та 52 Закону України "Про захист економічної конкуренції", пунктом 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року № 32-р, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 30 березня 2001 року за № 291/5482 (із змінами), пунктом 32 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року № 5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за № 90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року № 169-р) (із змінами і доповненнями), адміністративна колегія Івано-Франківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

1. Визнати, що відповідно до частини п'ятої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» Калуський коледж економіки, права та інформаційних технологій (вул. Молодіжна, 7, м. Калуш, 77300, ідентифікаційний код 02214656) спільно з Калуським політехнічним коледжем та Івано-Франківським фінансово-комерційним кооперативним коледжем ім. С. Граната на ринку Платних освітніх послуг з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» за напрямком підготовки «комп'ютерна інженерія» та спільно з Івано-Франківським коледжем Львівського національного аграрного університету за напрямком підготовки «менеджмент» є суб'єктом господарювання, що займає монопольне становище в 2014-2016 рр. у територіальних межах Івано-Франківської області з сукупною часткою понад 50 відсотків.

2. Визнати дії Калуського коледжу економіки, права та інформаційних технологій (ідентифікаційний код 02214656), які полягають у встановленні необґрунтованої вартості

Платних освітніх послуг, що не відповідає вимогам Порядку надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758, порушенням, передбаченим пунктом 2 статті 50, пунктом 1 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку надання Платних освітніх послуг, шляхом встановлення таких цін, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на цьому ринку.

3. За вчинене порушення накласти на Калуський коледж економіки, права та інформаційних технологій (ідентифікаційний код 02214656) штраф у розмірі 6000,00 (шість тисяч) гривень.

Згідно з частиною третьою статті 56 Закону України "Про захист економічної конкуренції", штраф підлягає сплаті у двомісячний строк з дня отримання рішення.

Відповідно до частини восьмої статті 56 Закону України "Про захист економічної конкуренції" протягом п'яти днів з дня сплати штрафу суб'єкт господарювання зобов'язаний надіслати до Івано-Франківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України документ, що підтверджує сплату штрафу.

Рішення може бути оскаржено до господарського суду у двомісячний строк з дня одержання рішення.

Голова адміністративної колегії,
голова відділення

Т.Савчин

Члени адміністративної колегії:

В.Тимків

А.Мажак

Ю.Вітрак

Н.Борищак